

บทที่ 2

ทฤษฎีและแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัย ได้ ใช้ทฤษฎีและแนวความคิดเหล่านั้น ไปประยุกต์ใช้ ทั้งนี้เพื่อให้ความชัดเจนยิ่ง ๆ ขึ้น จึง ได้ประมวลทฤษฎีและแนวความคิด ออกเป็น 4 ทฤษฎี คือ

- 2.1 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- 2.2 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองและทัศนคติ
- 2.3 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับชนชั้นนำทางการเมือง
- 2.4 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์

2.1 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การกระจายอำนาจเป็นการอธิบายว่า การที่รัฐบาลกลางจะดำเนินการจัดการปกครองและจัดการบริการต่าง ๆ ของรัฐอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง การกระจายอำนาจไม่เป็นเพียงแต่ให้โอกาสแก่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อเศรษฐกิจการเมือง และสังคมของประเทศอีกด้วย สำหรับด้านความหมายของการกระจายอำนาจได้ มีนักวิชาการหลายท่าน ให้ความหมายไว้ดังนี้

ลิขิต ธีรเวคิน ได้กล่าวว่า การกระจายอำนาจการปกครองมีความสำคัญในทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม เป็นเสมือนรากแก้วของระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย เนื่องด้วยระบบประชาธิปไตยต้องประกอบด้วยโครงสร้าง ส่วนบนคือ ระดับชาติ และ โครงสร้างส่วนฐาน คือ ระดับท้องถิ่น การปกครองตนเองในรูปแบบของการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริงคือ รากแก้ว เป็นฐานเสริมสำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครอง จะทำให้เกิดความสำคัญในทาง เศรษฐกิจและสังคม ในด้านการพัฒนาชนบท

โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชน ลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยโครงสร้างการปกครองตนเอง ในลักษณะที่มีความอิสระพอสมควร ซึ่งเกิดขึ้นได้ก็จะต้องมีการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง¹

ประธาน คงฤทธิศึกษากร ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการกระจายอำนาจสรุปได้ คือ การกระจายอำนาจตามอาณาเขต หมายถึง การมอบอำนาจให้ท้องถิ่นเพื่อจัดทำกิจการ หรือบริการสาธารณะ ภายในเขตของท้องถิ่น โดยให้มีอิสระบางประการในการปกครองตนเอง เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล และการกระจายอำนาจตามกิจการ หมายถึง การมอบอำนาจให้องค์การสาธารณะเพื่อจัดทำกิจการประเภทใดประเภทหนึ่ง เพื่อให้มีความอิสระในการดำเนินงานเหมาะสมกับเทคนิคของงานนั้น เช่น การไฟฟ้า การประปา และองค์การโทรศัพท์ ส่วนเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นในลักษณะการกระจายอำนาจนั้น อาจจะเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งมาจากราษฎร หรือแต่งตั้งจากราชการส่วนกลางก็ได้ สารสำคัญของ การกระจายอำนาจนั้นอยู่ที่ว่าท้องถิ่นมีอิสระในการปกครองตนเอง เป็นการแบ่งเบาภาระและลดอำนาจของรัฐบาลกลาง ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1) มีความเป็นนิติบุคคล จะต้องมียกฐานะเป็นนิติบุคคลต่างหากจากองค์การรัฐบาลกลาง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของตน ทรัพย์สิน หนี้สิน และมีเจ้าหน้าที่เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

¹ลิขิต อีร์เวคิน, "การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท"
รายงานเสนอต่อลมาคมนักวิจัย มหาวิทยาลัยไทย และมูลนิธิ Friedrich Ebert.

(กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525), หน้า 3-4.

2) มีอำนาจอิสระในการบริหารงาน หากองค์การนั้น ไม่มีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่จะต้องรอคำสั่งจากรัฐบาลอยู่เสมอ องค์การเช่นนี้จะมีลักษณะไม่ผิดไปจากหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาค ซึ่งมีฐานะเป็นตัวแทนของรัฐบาลกลาง องค์การปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจ อิสระในการปฏิบัติภารกิจของตนเองตลอดจนการกำหนดนโยบาย หรือการตัดสินใจในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

3) ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเลือกผู้บริหารและผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบ อาจจะได้หลายระดับแล้วแต่ความสามารถ และความสนใจของประชาชนในท้องถิ่นนั้น เป็นสำคัญ แต่บางคนอาจมีความสนใจถึงกับสมัครเข้ามามีบทบาทในการดำเนินกิจกรรม อันเป็นหน้าที่ขององค์การปกครองท้องถิ่นด้วยตนเองก็อาจจะทำได้

4) มีงบประมาณของตนเอง กล่าวคือ ต้องมีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ด้วยตนเอง รวมไปถึงการมีอำนาจในการบริหารงบประมาณที่ได้มานั้นด้วยตนเอง มีการวางแผนการปฏิบัติงาน ตั้งแต่การจัดเก็บรายได้และนำรายได้นั้นมาบริหารงานภายในหน่วยงานนั้น ๆ ตลอดถึงการบริการให้แก่ประชาชน ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ โดยอำนาจการตัดสินใจอยู่ที่หน่วยงานท้องถิ่นทั้งหมด²

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

² ประทาน คงฤทธิศึกษากร, วิทยุการปกครองท้องถิ่น, (กรุงเทพฯ :

คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2525).

ทางด้านทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ถือว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เป็นองค์ประกอบอันสำคัญยิ่งของระบอบการเมืองการปกครองที่พัฒนาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม ที่ถือว่าประชาชนทั้งปวงในสังคมมีอิสระที่จะร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย การบริหาร และการปกครองประเทศ³

Herbert McColsky ได้อธิบายถึงการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองว่าเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำได้โดยสมัครใจ ซึ่งสมาชิกทั้งหลายที่อยู่ในสังคมได้มีส่วนร่วมกระทำกัน ในอันที่จะเลือกผู้นำของตนและกำหนดนโยบายของรัฐ อาจจะทำโดยทางตรงหรือทางอ้อม ส่วน **Samuel P. Huntington & Joan Nelson** กล่าวถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นว่าเป็นกิจกรรมที่ประชาชน โดยส่วนตัว มุ่งที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐ โดยมุ่งพิจารณาเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่ามีอำนาจอันชอบธรรม ในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายเกี่ยวกับการใช้อำนาจไม่ว่ากิจกรรมนั้นจะถูกตั้งตามระเบียบกฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณี ตามที่ระบอบการเมืองวางไว้หรือไม่ก็ตาม รวมถึงกิจกรรมทุกรูปแบบที่มุ่งเพื่อใช้อิทธิพลต่อรัฐบาลไม่ว่ากิจกรรมนั้น ๆ จะมีผลในความเป็นจริงหรือไม่ก็ตาม⁴

³ วิสุทธิ์ โพธิ์แทน, "ความคิดเกี่ยวกับการให้ความรู้ทางการเมืองเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพในประเทศไทย" ใน รัฐศาสตร์สาร, ปีที่ 3 (สิงหาคม 2519), หน้า 32-34.

⁴ ลิทธิพันธ์ พุทธิคุณ (แปล) "ทางเลือกที่ไม่ง่ายนัก : การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในประเทศไทยกำลังพัฒนา" ใน Samuel P. Huntington & Joan Nelson, (กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2529), หน้า 5-7.

รูปแบบของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่ามีอยู่มากมายและแตกต่างกันไปในแต่ละระบบ ได้มีผู้ศึกษาและจำแนกรูปแบบการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ ดังนี้

1) กิจกรรมที่เกี่ยวกับพรรคการเมืองและการรณรงค์หาเสียง ได้แก่ การชักชวนให้ผู้อื่น ไปลงคะแนนเสียง ให้ผู้สมัครที่ตนสนับสนุน การทำงานให้พรรคการเมืองหรือล้งผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งและการเข้า เป็นสมาชิกของชมรมทางการเมือง

2) การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น เป็นรูปแบบการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองที่ชัดเจนที่สุด และสามารถวัดค่าของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองที่ให้ความเที่ยงมากที่สุด⁵

3) กิจกรรมของชุมชน ได้แก่ การทำงานร่วมกับบุคคลอื่น และการจัดตั้งกลุ่มขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาค่าต่าง ๆ ของท้องถิ่น รวมทั้งการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในชุมชนหรือองค์การอย่างกระตือรือร้น ในอันที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

4) การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายถึง การกระทำของบุคคลในลักษณะที่เป็นการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล โดยให้ ได้มาหรือปกป้องผลประโยชน์บางอย่างของตนหรือกลุ่มของตน

5) การลอบบี้ รวมถึงบุคคลที่พยายามติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้นำทางการเมือง โดยหาทางที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายประเด็น เรื่องที่กระทบต่อประชากรจำนวนมาก เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เกิดแรงสนับสนุนหรือต่อต้านพระราชบัญญัติ หรือการตัดสินใจนโยบายของฝ่ายบริหาร⁶

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

⁵ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, "กรอบการมองพฤติกรรมทางการเมือง," วารสารสังคมศาสตร์, ปีที่ 17 (มกราคม - มีนาคม 2523), หน้า 80.

⁶ ลิทธิพันธ์ พุทธิพน, อ้างแล้ว หน้า 13.

6) การประท้วง มีลักษณะใกล้เคียงกับที่ **Huntington** เรียกว่า การใช้ความรุนแรงเป็นความพยายามที่จะสร้างผลกระทบต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล โดยการทำร้ายร่างกายหรือทรัพย์สิน⁷

7) การเข้าร่วมทางการเมืองในบทบาทของผู้สื่อข่าว หมายถึง การที่บุคคลจะติดตามข่าวสารส่งจดหมาย แสดงความสนับสนุนต่อผู้นำทางการเมือง ในการดำเนินการเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ที่เห็นว่าเหมาะสมถูกต้องและส่งคำประท้วง รวมถึงการเข้าพูดคุยถกเถียงปัญหาการให้ข่าวสารทางการเมืองแก่เพื่อนบ้าน และแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เป็นต้น

2.2 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองและทัศนคติ

วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง ค่านิยม ทัศนคติ และความเชื่อทางการเมือง ซึ่งเป็นมิติทางด้านวัฒนธรรมและจิตวิทยาลึกลับ วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความรู้สึก ความเชื่อ ทัศนคติ แนวคิด และพฤติกรรมที่บุคคลในสังคมต่าง ๆ มีต่อระบบการเมืองและต่อส่วนต่าง ๆ ของระบบการเมือง ซึ่งเป็นมิติทางด้านวัฒนธรรมและจิตวิทยาลึกลับ ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมืองนั้น นักรัฐศาสตร์หลายท่านต่างก็ได้ให้ความหมายไว้ พอนำมาเป็นตัวอย่างดังนี้⁸

⁷ ลิทธีพันธุ์ พุทธนุ, เฟื่องอ้อ หน้า 15.

⁸ พลศักดิ์ จิตรไกรศิริ, "วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย : ข้อสรุปจากการวิจัยเชิงประจักษ์" ในพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และพลศักดิ์ จิตรไกรศิริ (บรรณาธิการ) วัฒนธรรมทางการเมืองไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แสงรุ่งการพิมพ์, 2524), หน้า 21-24, 47-48.

Gabrial A. Almond and G. Bingham Powell อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบแผนของทัศนคติ หรือความโน้มเอียงทางการเมืองของแต่ละบุคคล ในฐานะที่เป็นสมาชิกของระบบการเมือง หรือแสดงออกที่เป็นบทบาททางการเมือง ความรู้สึกนึกคิดภายในจิตใจ ซึ่งเป็นตัวสร้างทัศนคติทางการเมือง และความโน้มเอียงทางการเมืองแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1) ความโน้มเอียงเกี่ยวกับการรับรู้ เป็นความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อ ที่มีต่อระบบการเมือง และส่วนต่าง ๆ ของระบบการเมือง

2) การโน้มเอียงเกี่ยวกับความรู้สึก เป็นความรู้สึกผูกพันหรือไม่ยอมรับที่มีต่อส่วนต่าง ๆ ของระบบการเมือง และองค์การทางการเมือง

3) ความโน้มเอียงเกี่ยวกับการประเมินผล เป็นมติตลอดจนการตัดสินใจและการให้ความเห็นต่าง ๆ ต่อกิจกรรมทางการเมืองและปรากฏการณ์ทางการเมือง ซึ่งโดยทั่วไปมักจะเอาค่านิยมเข้าไปพัวพันเปรียบเทียบกับการเมือง และเหตุการณ์ทางการเมืองต่าง ๆ ด้วย

สำหรับ **Lucian W. Pye and Sidney Verba** กล่าวว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นเรื่องของทัศนคติ สภาวะแห่งจิตใจและความรู้สึกต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดและมีส่วนกำหนดพฤติกรรมทางการเมืองในสังคม อันหมายถึง แบบแผนที่ต่อเนื่อง ซึ่งมีความเหมาะสมร่วมกันและต่างก็เสริมสร้างซึ่งกันและกัน ส่วน **Robert A. Dahl** ได้อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยในการอธิบายแบบแผนต่าง ๆ อันแตกต่างกันของความขัดแย้งทางการเมือง ลักษณะที่เด่น ๆ ได้แก่ ความรู้สึกหรือการยอมรับกลมเกลียวเกี่ยวกับการแก้ปัญหาและการที่มีกิจกรรมร่วมกัน และความรู้สึกหรือการยอมรับสั่งสอนที่มีต่อระบบการเมืองและต่อบุคคลอื่น

ขณะเดียวกัน Parsons ได้อธิบายไว้ชัดเจนว่า วัฒนธรรมทางการเมือง เป็นการอบรมกลุ่มเกล่าที่มีต่อส่วนต่าง ๆ ของระบบการเมือง การอบรมกลุ่มเกล่า จะเป็นช่องทางนำไปสู่การแสดงออกทางการเมือง และจะถูกกำหนดโดยชนบทธรรมเนียม ประเพณี ประสพการณ์ แรงจูงใจ ระเบียบทางสังคม และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ส่วน Milton Yinger ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นทัศนคติและการอบรมกลุ่มเกล่าที่แต่ละคนได้รับจากระบบการเมืองนั้น ซึ่งประกอบด้วยความรู้สึกนิยมและไม่นิยมต่อระบบการเมือง และการประเมินค่าต่อเหตุการณ์ทางการเมือง สำหรับ Samuel H. Beer นั้น ให้ความหมายวัฒนธรรมทางการเมืองว่า มีความหมายพาดพิงถึงค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติทางอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกทางการเมือง อย่างไรก็ตาม Jarol B. Manheim ก็อธิบายไว้เช่นเดียวกันว่า วัฒนธรรมทางการเมือง คือ แบบแผนของความเชื่อ และทัศนคติร่วมที่เกี่ยวกับเป้าหมายเดียวกัน ซึ่งปรากฏขึ้นในระบบการเมืองนั้น ๆ ในแง่ที่ว่า จะต้องมามีผลประโยชน์ร่วมกัน ในขั้นพื้นฐาน และการประเมินค่าที่เหมือนกัน ตลอดจนการมีความเห็นพ้องต้องกันจากการได้รับประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์อย่างเดียวกัน

จากความหมายของนักรัฐศาสตร์หลายท่านที่กล่าวมานั้น พอสรุปความหมายของวัฒนธรรมทางการเมืองได้ว่า หมายถึง แบบแผนของทัศนคติ ความเชื่อ ความรู้สึก การรับรู้และการประเมินค่าของบุคคลที่มีต่อระบบการเมือง และส่วนต่าง ๆ ของระบบการเมือง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดรูปแบบของพฤติกรรมทางการเมืองต่าง ๆ ของบุคคล ซึ่งจะเป็นช่องทางนำไปสู่การแสดงออกหรือไม่แสดงออกทางการเมืองซึ่งอาจเป็นในทางสนับสนุน ต่อต้าน หรือเฉยต่อระบบการเมือง ความเชื่อพื้นฐานและแบบแผนค่านิยมต่าง ๆ นั้น แม้จะไม่ได้เห็นว่ามีส่วนเกี่ยวกับการเมืองโดยตรงก็ตาม แต่บ่อยครั้งที่ความเชื่อพื้นฐานและแบบแผนค่านิยมเหล่านี้ มีบทบาทสำคัญในโครงสร้างของวัฒนธรรมทางการเมือง

สำหรับวัฒนธรรมทางการเมืองไทยนั้น พบว่า เป็นวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมมีลักษณะอำนาจนิยมสูง และยังมีอิทธิพลอยู่ในสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งวัฒนธรรมการเมืองแบบนี้ไม่เหมาะกับการเมืองระบบประชาธิปไตยในสมัยสุโขทัย ตั้งแต่ พ.ศ. 1780 ประเทศไทยปกครองแบบบิดากับบุตรไม่ให้ประชาชนปกครองตนเอง ต่อมาสมัยอยุธยา ประเทศไทยได้นำระบบทวารสีทิมมาใช้ ถือกันว่ากษัตริย์คือสมมุติเทพ ทรงเป็นเจ้าของชีวิตและเจ้าแผ่นดิน ประชาชนต้องเคารพเชื่อฟังและเป็นผู้รับใช้ ชีวราชการจึงถือว่าเป็นตัวแทนของกษัตริย์คนไทยยึดถือแนวความคิดนี้^๑

ในสมัยรัชกาลที่ 4 และ 5 ทรงมุ่งสร้างความทันสมัยจนทำให้ระบบราชการเติบโต แข็งแกร่งยิ่งกว่าสถาบันอื่นใด จนถึงสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครองปี พ.ศ. 2475 จึงนำระบบประชาธิปไตยมาใช้แทน แต่อิทธิพลของความคิดเดิมยังคงมีมาจนถึงปัจจุบัน เพราะคนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความสนใจในเรื่องการเมืองการปกครองการแข่งขันทางการเมือง จึงเป็นความขัดแย้ง แข่งขันกันระหว่างหมู่ราชการ โดยเฉพาะทหาร ระบบราชการจึงฝังรากอย่างแน่นหนา มีอิทธิพลครอบงำต่อระบบการเมือง ในลักษณะของการออกกฎหมาย การบริหารราชการแผ่นดิน กระบวนการยุติธรรม กลุ่มผลประโยชน์และพรรคการเมือง ประเทศที่มีเสถียรภาพของระบบประชาธิปไตย จะมีวัฒนธรรมทางการเมืองทั้งดั้งเดิม และสมัยใหม่ผสมปนเปกันไป คือ การมีส่วนร่วมแบบไพร่ฟ้าและแบบคับแคบรวมอยู่ด้วยกัน ทำให้เกิดความกระตือรือร้นในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง หากจะพิจารณา

^๑ โฉมพิชัย วัฒนาวร, "ทางเลือกในการพัฒนาการเมืองไทย : ประชาธิปไตยแบบผู้อุปถัมภ์-ผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์" ในโฉมพิชัย วัฒนาวร (บรรณาธิการ) การเมืองไทยยุคใหม่ (กรุงเทพฯ : เจริญรัตน์การพิมพ์, 2527), หน้า 293-295.

ร่วมกับระบบการเมืองไทยแล้ว พบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยไม่เกื้อหนุนต่อระบบประชาธิปไตย คนส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์และไม่สนใจในการเข้าร่วมการเมือง ส่วนผู้นำของไทยก็มีวัฒนธรรมผิดแผกไปจากประชาชนส่วนใหญ่แต่อย่างใด กล่าวคือ ยังมุ่งรักษาสถานภาพเดิมไว้และขึ้นชัมกับอำนาจนิยม ขาดความศรัทธาต่อนักการเมือง ไม่เชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตยที่แท้จริง มักจะถือว่าตนเองเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเข้าไปตัดสินใจในการแก้ปัญหาของประเทศ

วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยของประชาชนมักเป็นแบบดั้งเดิม แต่ของชนชั้นนำจะทันสมัยมากกว่าประชาชนมีการศึกษาน้อย ไม่สนใจการเมืองในระดับชาติ ชนชั้นนำเป็นพวกชนชั้นปกครองที่มีการศึกษาแต่อนุรักษ์นิยม และนิยมเข้ารับราชการซึ่งถือว่าเป็นอาชีพที่มั่นคง มีศักดิ์ศรี มีอำนาจ ชนชั้นนำขาดอุดมการณ์ทางการเมืองที่เข้มแข็งเพียงพอ ชนชั้นนำที่มีอายุและอนุรักษ์นิยมจะเน้นเรื่องการเทิดทูนศาสนาและพระมหากษัตริย์ นักการเมืองจะเน้นเรื่องการเลือกตั้ง และการควบคุมรัฐบาลโดยรัฐสภา ชนชั้นนำของไทยส่วนมากยังมองว่าประชาชนไม่มีความพร้อม และขาดคุณสมบัติในการเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตามระบบประชาธิปไตย ลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมืองไทยประกอบด้วย อำนาจนิยม ชอบการใช้อำนาจเด็ดขาด เคารพเชื่อฟัง และอ่อนน้อมต่อผู้มีอำนาจรวมทั้งมอบอำนาจและความรับผิดชอบในทุกสิ่งทุกอย่างไว้ที่ผู้นำ นับตั้งแต่ครอบครัวไปจนถึงระดับชาติ การทำงานจึงมีลักษณะสั่งการจากเบื้องบนลงมา มากกว่าการเริ่มจากเบื้องล่าง นิยมระบบเจ้านาย ลูกน้อง ผู้นำต้องสามารถให้การคุ้มครองและผลประโยชน์แก่ลูกน้องได้ ส่วนลูกน้องจะต้องตอบแทนด้วยการสนับสนุนและให้บริการแก่เจ้านาย¹⁰

¹⁰ ทินพันธุ์ นาคะตะ, การเมืองการบริหารไทยภาวะของชาติ (กรุงเทพฯ

วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย ที่สำคัญ ๆ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาประเทศ ได้แก่

1) ชนชั้นปกครอง ไม่ค่อยยอมรับหลักความชอบธรรมในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เช่น รัฐธรรมนูญส่วนใหญ่จะมีไว้สำหรับผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจ การพัฒนาสถาบันทางการเมืองมักถูกสกัดกั้น เช่น การเผยแพร่อุดมการณ์ประชาธิปไตย การส่งเสริมการพัฒนาของกลุ่มและพรรคการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในการปกครองของไทยมีแนวโน้มจะเป็นแบบเผด็จการอยู่เสมอ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2535 มีการปฏิวัติและรัฐประหารรวมกันถึง 10 ครั้ง ซึ่งไม่นับรวมที่ทำไม่สำเร็จ

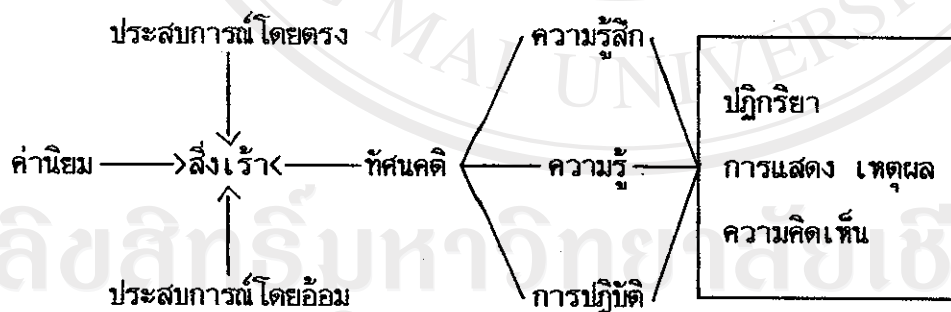
2) สังคมไทยสนใจ "รูปแบบวิธีการ" มากกว่า "เนื้อหาสาระ" ทำให้เกิดลัทธิระเบียบพิธีการขึ้นมา เช่น การปกครองจะสนใจวิธีการปกครอง คือการเลือกตั้ง มากกว่าวัตถุประสงค์ ที่จะต้องมุ่งกระทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ จึงเป็นเพียงนำรูปแบบมาใช้มิได้นำเอาเนื้อหาอุดมการณ์หรือปรัชญาของเขามาด้วย

โดยสรุปแล้ว แม้ว่าระบบการเมืองของไทย จะมีการเปลี่ยนแปลง ไปมากในเรื่องของ โครงสร้างที่เป็นทางการ ภายใต้รูปแบบของการปกครองระบอบประชาธิปไตย นับตั้ง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมาก็ตาม แต่วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมของไทยยังมีการเปลี่ยนแปลง ไปไม่มากนัก สิ่งนี้ก่อให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างวัฒนธรรมทางการเมือง ที่มีอยู่กับ โครงสร้างทางการเมืองแบบประชาธิปไตยซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นทางการได้เปลี่ยนแปลงลงไป เพราะอย่างแรกยังคงมีลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองดั้งเดิมอยู่ค่อนข้างมาก ส่วนอย่างหลังนั้นจะต้องอาศัยการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบใหม่ ดังนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย จึงยังไม่เปลี่ยน ไปสู่วัฒนธรรมทางการเมืองแบบใหม่ เพราะกระบวนการถ่ายทอดตามสถาบันต่าง ๆ ยังมีส่วนปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมอยู่มาก ฉะนั้นคนไทยจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เอื้อต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทางการเมืองทั้ง ในแง่ของการสร้างความชอบธรรมทางการเมือง และการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้น¹¹

¹¹ ทินพันธุ์ นาคะตะ, เพ็ญอ้าง หน้า 16-18.

และเพื่อให้เห็นความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ใช้ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติด้วยซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คำว่า "ทัศนคติ" หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดหรือความคิดเห็นของกำนัน และผู้ใหญ่บ้านพื้นที่อำเภอตอยสะเกิด ต่อการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ อาจจะคล้ายคลึง หรือแตกต่างกัน เช่น ชอบ ไม่ชอบ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และความเชื่อเป็นสิ่งที่เกิดจากการประเมินค่าทางจิตใจจากความรู้หรือประสบการณ์ที่แต่ละคนได้รับว่าสิ่งใดเป็นสิ่งสำคัญ จะก่อให้เกิดความรู้สึกยอมรับหรือไม่ยอมรับ ทัศนคติเป็นผลเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อม เพื่อนฝูง การเรียนรู้ และการสั่งสอนอบรมจากโรงเรียน สถาบันการศึกษาและกระบวนการทางสังคม ทัศนคติเปลี่ยนแปลงได้ เมื่อมีประสบการณ์มากขึ้น การวัดทัศนคติอาจทำได้ด้วยการรายงานความรู้สึก ความเชื่อในแบบรายงาน แบบสำรวจ แบบสอบถาม การประเมินค่าการล้มภาชนะ และสังเกตพฤติกรรม เป็นต้น สรุปได้ว่า ทัศนคติ นั้นมาจากประสบการณ์ ค่านิยม และสิ่งเร้าแล้วผ่านออกไปสู่พฤติกรรม การแสดงความคิดเห็นหรือแสดงเหตุผลซึ่งเป็นปฏิกิริยาตอบสนอง ดังแผนภูมิที่แสดงการเกิดทัศนคติ ดังนี้¹²

แผนภูมิที่ 1 แสดงการเกิดทัศนคติ

¹² ประภาเพ็ญ สุวรรณ, ทัศนคติ : การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรม

จะเห็นว่า ทักษะคิด เกิดจากค่านิยมและประสบการณ์ทั้งโดยตรงและอ้อม ดังนั้น ในหมวดคำถามด้านทัศนคติของกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ที่ผู้วิจัยศึกษาจะเกิดจากประสบการณ์ และค่านิยม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเกิดจากสิ่งที่ได้รับรู้ ได้เข้าใจ ได้ประสบมาแล้วทั้งในอดีตที่ ผ่านมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันทำให้เกิดทัศนคติที่แตกต่างกันด้วย จากการที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันต่อการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ย่อมจะส่งผลถึงประชาชนในท้องถิ่น ให้มีความคิดเห็นคล้อยตามได้

2.3 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับชนชั้นนำทางการเมือง

แนวความคิดเรื่องชนชั้นนำทางการเมืองมีรากฐานอยู่บนความคิดเรื่อง การแบ่งชั้นทางสังคม อันเป็นแนวความคิดทางสังคมวิทยา หมายถึง การจัดคนในสังคมออกเป็นกลุ่มที่มีความไม่เสมอภาคกัน หรือลดหลั่นต่างตามฐานะ ตำแหน่งที่ไม่เท่าเทียมกัน ในด้านอำนาจ ทรัพย์สิน การประเมินค่าทางสังคมและความพึงพอใจในด้านจิตใจ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความไม่เสมอภาคของสังคมที่จะนำไปสู่การแบ่งคนเป็นชนชั้นนั่นเอง ในทุกสังคม จะมีคนกลุ่มน้อยหรือจำนวนน้อยเป็นสัดส่วนน้อยนิดของคนในสังคมทั้งหมดเท่านั้น ที่ถูกจัดว่าเป็นชนชั้นสูงสุดของสังคม เป็นกลุ่มคนที่เปรียบเทียบกับปลายของรูปปิระมิด ถ้าปิระมิดทั้งอันหมายถึง คนทั้งหมดในสังคม คนจำนวนน้อยนี้เองมีอำนาจมากที่สุด ร่ำรวยที่สุด และมีทรัพย์สิน ได้รับการยกย่องมากกว่าคนกลุ่มอื่น ๆ กล่าวโดยสรุป คือ เป็นกลุ่มคนที่ครอบงำการใช้อำนาจและการตัดสินใจของสังคมเอาไว้ในมือ ทุกประเทศ ทุกสังคม ทุกชุมชนไม่ว่าใหญ่หรือเล็ก จะถูกครอบงำและปกครองโดยชนชั้นสูงหรือชนชั้นนำที่มีกรรมร่วมกันเหนียวแน่น มีผลประโยชน์ร่วมกัน พูดภาษาเดียวกันมีอุดมการณ์ร่วมกัน มีความเชื่อและโลกทัศน์แบบเดียวกัน ที่สำคัญที่สุด ชนชั้นนำปกครองและใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ของกลุ่มตนเอง ไม่ใช่เพื่อชุมชนและสังคมส่วนรวม¹³

¹³ ระดม วงษ์น้อม, "แนวความคิดเรื่องชนชั้นนำและการศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชน" รัฐศาสตร์สาร ปีที่ 9 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2526), หน้า 3-6.

Vilfredo Pareto กล่าวว่า แม้ว่าชนชั้นนำจะมาจากหลายกลุ่มอาชีพ แต่ก็มาจากชนชั้นเดียวกัน คือ คนที่ร่ำรวยและมีมักเป็นคนฉลาด มีความสามารถ เขาสรุปไว้ว่า ฝ่ายที่มีอำนาจสูงสุดนั้นแบ่งเป็นชนชั้นที่เป็นฝ่ายปกครองและชนชั้นที่มีได้ปกครอง ส่วนฝ่ายรองลงมาคือ คนที่มีได้จัดว่าเป็นชนชั้นผู้นำ แต่เขาให้ความสำคัญกับชนชั้นผู้นำที่เข้าไปใช้อำนาจปกครองมากกว่า ประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาชนชั้นขุนนางมีการกุมอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมือง สถานภาพทางสังคม และมีการสืบทอดอำนาจกันตลอดเวลา ในขณะที่ชนชั้นกลาง และชนชั้นต่ำก็ยังคงดำรงอยู่ กลุ่มผู้มีอำนาจจะเป็นตัวที่ทำให้สังคมขาดเสถียรภาพ เนื่องจากการหมุนเวียนกันเข้ามาเป็นชนชั้นนำเกิดขึ้น ระหว่างชนชั้นปกครอง ซึ่งอาจจะมาจากหลายกลุ่มชน เมื่อขึ้นมาสู่ตำแหน่งก็เข้ามาทำหน้าที่ปกครอง แม้ว่ากลุ่มที่ต่อยกว่าแต่เมื่อเข้ามารับตำแหน่งก็ทำหน้าที่สนองตอบ อุดมการณ์ของชนชั้นนำ อาจจะทำให้ชนชั้นต่ำรวมตัวกันขึ้นมาเป็นชนชั้นใหม่อีกกลุ่มหนึ่ง และพยายามจะเข้ามาเป็นชนชั้นนำต่อไปได้

ขณะที่ **Gaetano Mosca** กล่าวว่า ในทุกสังคมการเมือง ชนชั้นนำจะพยายามใช้ทั้งหลักกฎหมายและศีลธรรมเพื่อดำรงรักษาสถานภาพของเขาไว้นานที่สุด ส่วน **Harold D. Lasswell** กล่าวว่า คนจำนวนน้อยที่เป็นผู้ได้รับประโยชน์ทั้งหมด ก็คือ "ชนชั้นผู้นำ" ส่วนที่เหลือก็คือ พวกที่ทำงานไปวัน ๆ บทบาทชนชั้นนำมีอิทธิพลต่อการกำหนดการตัดสินใจและแนวนโยบายสาธารณะ นักรัฐศาสตร์ยุคหลังมีความเชื่อว่า อำนาจในสังคมยังไม่มีลักษณะของความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง กล่าวคือ แม้ว่าชนชั้นนำจะมีจำนวนไม่มากแต่ก็เป็นผู้มีบทบาทมหาศาล และที่สำคัญคือ สามารถดึงเอาทรัพยากรของประเทศไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์ส่วนตัวไว้อย่างมาก¹⁴

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

¹⁴ ชัยชนะ อิงคะวัต, วิเคราะห์การเมืองเปรียบเทียบ. (กรุงเทพฯ :

2.4 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์

ระบบอุปถัมภ์ "เป็นการแสดงออกซึ่งผลประโยชน์แบบเจ้านาย ลูกน้อง" หมายถึง โครงสร้างสังคม ผลประโยชน์ทั้งหลายถูกแสดงออกผ่านสายสัมพันธ์ส่วนบุคคลในแนวดิ่ง ระหว่างบุคคลผู้มีฐานะและอำนาจต่ำกว่า กับบุคคลผู้มีฐานะและอำนาจสูงกว่า หรือเรียกว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้านาย ลูกน้อง ภายใต้ความสัมพันธ์นี้ ผู้ที่เป็นเจ้านายหรือผู้อุปถัมภ์จะคอยทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือ และปกป้องคุ้มครองลูกน้องหรือผู้ที่อยู่ในความอุปถัมภ์ ในขณะที่เดียวกันผู้ที่เป็นลูกน้องหรือผู้ที่อยู่ภายใต้ความอุปถัมภ์ก็จะยอมรับ นับถือ เคารพ และเชื่อฟังคำสั่งของเจ้านาย

ในกรณีของสังคมไทย มักจะปรากฏลักษณะข้างต้นอย่างชัดเจน ดังเช่น David F. Haas ได้กล่าวถึง "ระบบอุปถัมภ์ในประเทศไทย"ว่า ประเทศไทยก็เหมือนกับประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายไม่มีพัฒนาการระบอบการเมืองแบบเลือกตั้ง จากการศึกษาภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของประเทศไทย พบว่า สายโซ่แห่งความสัมพันธ์แบบระบบอุปถัมภ์ได้แพร่ขยายจากชนชั้นผู้นำ ลงสู่สังคมชนบทในเบื้องล่างมานานแล้ว ทำให้ชาวชนบทจึงมีโอกาสเรียกร้อง และแสดงออกซึ่งผลประโยชน์ของตนต่อข้าราชการได้น้อยมาก ไม่มีอำนาจใด ๆ ที่จะไปต่อรองกับข้าราชการจึงจำเป็นต้องให้สินจ้างรางวัลเป็นสิ่งตอบแทนระบบราชการไทยขาดประสิทธิภาพในการประเมินผลงาน และการพิจารณาความดี ความชอบในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักคุณธรรม นอกจากนี้สัมพันธ์ภาพทางการเมืองระหว่างข้าราชการกับผู้นำท้องถิ่น ในลักษณะอุปถัมภ์ยังส่งปฏิกริยาไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจด้วย กล่าวคือ มีอิทธิพลและมีส่วนบิดเบือนความจำเป็นของโครงการพัฒนาในท้องถิ่นชนบทต่าง ๆ เจ้าพนักงานปกครอง มักจะมีความภาคภูมิใจที่ได้มีโอกาสเข้าไปใกล้ชิด และรับรู้ถึงความต้องการของชาวบ้านแต่ในความเป็นจริงแล้ว บรรดาผู้นำท้องถิ่นซึ่งได้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มักจะทำหน้าที่เป็นสื่อกลางการติดต่อบetween เจ้าพนักงานปกครองกับชาวบ้าน

ดังนั้น เจ้าพนักงานปกครองจึงไม่ได้รับรู้ความต้องการของชาวบ้านโดยตรง ผลที่ตามมาคือ การกำหนดนโยบายและโครงการพัฒนาต่าง ๆ มักมีลักษณะลำเอียงเข้าหาผลประโยชน์ของผู้นำท้องถิ่นมากกว่าที่จะยึดเอาผลประโยชน์ของชาวชนบทส่วนใหญ่ ระบบอุปถัมภ์แบบเจ้านาย ลูกน้อง ในสังคมชนบทจึงมีลักษณะเป็นพฤติกรรมแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ย่อมมีผลกระทบต่อพัฒนาการเศรษฐกิจและการเมืองของสังคมชนบท ถึงแม้ว่ามีส่วนช่วยให้เกิดพัฒนาการเศรษฐกิจก็จริงอยู่ แต่เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจในลักษณะลำเอียงเข้าหาผลประโยชน์ของผู้นำท้องถิ่น ส่วนพัฒนาทางการเมืองที่เกิดขึ้นนั้นก็เพียงเฉพาะ รัฐบาลสามารถเปิดโอกาสให้ผู้นำท้องถิ่นเข้ามามีส่วนทางการเมืองมากขึ้น แต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดโอกาสที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง¹⁵

นอกจากนี้ "ระบบอุปถัมภ์" เป็นระบบที่เกิดขึ้นในเมืองจีนโบราณ สมัยที่มีการขายตำแหน่งในราชการ เพื่อนำเงินรายได้มาช่วยเหลือผู้ประสบความเสียหายจากภัยธรรมชาติ ขายกันไปขายกันมาได้เงินดี จึงขายกันติดต่อกันเป็นล่ำเป็นสัน ไม่ว่าจะมิภัยธรรมชาติหรือไม่ก็ตาม ระบบอุปถัมภ์ในชั้นหลัง ๆ นี้ เป็นการใช้เพื่อประโยชน์ในทางการเมือง ในเมืองไทยจะพบความจริงว่า การบังคับบัญชาในระบบบริหารราชการของไทย เริ่มตั้งแต่ นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี ปลัดกระทรวง อธิบดีลงไป โดยทั่วไปไม่มีผู้ดำรงตำแหน่ง โดยใช้ระบบอุปถัมภ์จำกัดอยู่เฉพาะในระดับสูง ๆ และเป็นตำแหน่งทางการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งตามระบบอุปถัมภ์ส่วนมากจะอยู่ที่สำนักนายกรัฐมนตรี หรือทำหน้าที่ใกล้ชิด

¹⁵ พงษ์อินทิตรา ตันติวัฒนา, "ลัทธิอุปถัมภ์แบบเจ้านาย-ลูกน้องและการพัฒนาชนบทในประเทศไทย" (ถอดความเรียบเรียง) ในสุกิจ เจริญรัตนกุล, การเมืองท้องถิ่นของชนบทไทยในทศวรรษนักวิชาการตะวันตก, เฟื่องอ้อาง หน้า 114, 115, 130.

กับนายกรัฐมนตรี การแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งหน้าที่ราชการฝ่ายบริหาร โดยใช้ระบบอุปถัมภ์เพื่อประโยชน์ทางการเมืองเท่าที่เคยมีในเมืองไทย มีเหตุผลความจำเป็น คือ การแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเพื่อเป็นลู่น้ำใจ และเพื่อเสถียรภาพทางการเมือง รวมถึงเพื่อประโยชน์แก่การควบคุมนโยบาย¹⁶

ระบบอุปถัมภ์จึงเป็นอุปสรรคต่อการบริหาร อาจมิใช่เพื่อเหตุผลทางการเมืองแต่ด้านเดียว อาจจะเป็นอุปสรรคหรือส่วนเสริมของระบบคุณวุฒิ เพื่อให้การบริหารราชการเรียบร้อยสมบูรณ์ยิ่งขึ้นก็ได้ อาทิ ระบบอุปถัมภ์ช่วยเสริมระบบคุณวุฒิให้สมบูรณ์และช่วยการบริหารงานประจำ รวมทั้งการบริหารงานในยุคใหม่ ประการที่สำคัญระบบอุปถัมภ์อาจจะอยู่ในลักษณะบ่อนทำลายทำให้ระบบคุณวุฒิเสื่อมได้ เพราะทางปฏิบัติอาจจะเกิดขึ้นได้ในรูปลักษณะต่าง ๆ เช่น เพื่อการแทรกซึม เป็นบันไดทองและใช้แพร่หลายนอกวงราชการ¹⁷

¹⁶ อมร รัชกาลสัตย์ และ โสรัจจ์ สุจริตกุล, (บรรณาธิการ) การบริหารงานบุคคลในประเทศไทย (กรุงเทพฯ : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2505), หน้า 124-147.

¹⁷ ชูบ กาญจนประกร, "ระบบอุปถัมภ์" ในพิทยา บวรวัฒนา (ผู้รวบรวม) รัฐประศาสนศาสตร์ : รวมผลงานของนักวิชาการไทย (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 427-434.

ในบทความเรื่อง **ฝรั่งมองไทย : สมัยใหม่แต่ไม่พัฒนา** นั้นสรุปว่า สังคมไทย เป็นสังคมแบบ **เจ้าพระเดช นายพระคุณ** หมายความว่า ระบบการเมืองในสังคมมี ลักษณะที่ "ผู้ปกครอง" เป็น "เจ้าพระเดช นายพระคุณ" ของไพร่ฟ้าประชาชนทั้งหลาย และเจ้าพระเดช นายพระคุณ จะแต่งตั้งคณะผู้บริหาร ซึ่งมีความชำนาญเฉพาะให้ดำเนิน กิจกรรมของรัฐ ทั้งนี้โดยคณะผู้บริหารเหล่านี้จะต้องตกอยู่ภายใต้การควบคุมโดยตรงจาก เจ้าพระเดช นายพระคุณ และมีอิทธิพลครอบงำสถาบันต่าง ๆ ของสังคมด้วย ทำให้ไม่มีการพัฒนา อย่างดีก็เพียงแต่ได้รับการทำให้ เป็นสมัยใหม่หรือทันสมัยมากขึ้นเท่านั้น แต่ความทันสมัยนี้ ยัง ไม่มีศักยภาพหรือประสิทธิภาพเต็มที่เท่าที่ควรจะเป็น เพราะถูกจำกัดโดย โครงสร้างพื้นฐานของสังคมหรือขนบธรรมเนียมประเพณีเก่า ๆ ลักษณะการปกครองแบบ เจ้าพระเดช นายพระคุณ ที่สำคัญ คือ นายหรือผู้บังคับบัญชาถือว่าลูกน้องหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นบริวารส่วนตัว ตนเองเสมือนบิดา ตัดสินใจแบบรวบอำนาจมากกว่าการกระจาย อำนาจ และ ไม่มีความอิสระ ในการดำเนินงานระดับต่ำลงมา นอกจากนี้มีลักษณะเป็น การเมืองระบบราชการ นั่นคือ ข้าราชการเป็นผู้นำทางการเมือง กำหนดและแสดงบทบาท ทางการเมืองโดยปราศจากการตรวจสอบจากกลุ่ม หรือสถาบันนอกระบบราชการ การคัดค้านใด ๆ ต่อรัฐบาลมักจะถือว่าเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคง และมีโทษทางอาญาด้วย จึงทำให้การปกครองท้องถิ่น ไทยมีลักษณะคือ ส่วนภูมิภาคถูกครอบงำโดยเมืองหลวงหรือ ส่วนกลาง เมืองหลวงจึงเป็นลักษณะของชาติ เป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจและเศรษฐกิจ ของชาติ ในขณะที่เมืองเป็นลัทธิลักษณะของท้องถิ่นหรือชนบท อันมีรากฐานมาจากการที่ พระเจ้าแผ่นดิน ทรงมีอำนาจครอบครองที่ดินทั้งหมดในประเทศ และมีอิทธิพลในอันที่จะยึด ทรัพย์สินหรือสร้างข้อบังคับขึ้นมาได้ และผู้ปกครองที่ส่ง ไปให้ "กินเมือง" ก็เป็นผู้มีอำนาจ เห็นอติแดนนั้น มีสิทธิในการจะเอาเปรียบประชาชนได้¹⁸

¹⁸ เศรษฐพร คุณศรีพิทักษ์ "ฝรั่งมองไทย : สมัยใหม่แต่ไม่พัฒนา" สรุปความ และเรียบเรียงจาก Norman Jacobs, *Modernization Without Development : Thailand As An Asia Case Study* ในวารสาร *วัฒนธรรมศาสตร์*, ปีที่ 3 (กุมภาพันธ์ 2517), หน้า 126- 146.

2.5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง "ทัศนคติของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน อำเภอตอຍสะแกัด ต่อการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่" นี้ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดหรือหน่วยงานไหนศึกษามาก่อน แต่การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความรู้ และความเข้าใจบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น รวมทั้งการสำรวจประชามติต่อการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดนั้น ได้มีผู้ศึกษาและสำรวจไว้บ้าง ซึ่งผู้วิจัยพอจะสรุปได้ คือ

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง "ทัศนคติทางการเมืองของคณะกรรมการ สภาตำบล ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม : ความรู้สึก มีสมรรถนะทางการเมืองความไว้วางใจทางการเมือง และทัศนคติต่อรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ" โดย กอบศักดิ์ นฤคินัทธ์ ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการสภาตำบลที่มีตำแหน่งต่างกัน จะมีระดับความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมือง ความไว้วางใจ และความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาลต่างกัน ส่วนระยะเวลาดำรงตำแหน่งต่างกัน มีระดับความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมือง และความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาลต่างกัน แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับความไว้วางใจทางการเมือง และคณะกรรมการสภาตำบลที่มีอายุ ระดับการศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจต่างกันผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองความไว้วางใจทางการเมือง และความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาล¹⁹

¹⁹ กอบศักดิ์ นฤคินัทธ์, ทัศนคติทางการเมืองของคณะกรรมการสภาตำบล ในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม : ความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง และทัศนคติต่อรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533.

แต่สำหรับการศึกษาความรู้ความเข้าใจ ของ จักรพันธ์ วงษ์บูรณาวิทย์ ที่ ได้ศึกษาวิจัย "ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของประชาชนในภาคเหนือ" ได้ทำการ สํารวจจากประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน โดยได้สอบถามเกี่ยวกับความรู้ทั่วไป ในทางการเมือง ความรู้ทางด้านโครงสร้างทางการเมือง และความเข้าใจในกระบวนการ การทางการเมือง และความสามารถในการประเมินทางการเมือง ผลการวิจัยสรุปว่า ความรู้ทั่วไปทางการเมืองของประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีพื้นฐานความรู้ทางการเมืองเท่าใด ยังมีความเข้าใจในเรื่อง โครงสร้างและองค์การทางการเมืองค่อนข้างจำกัดมาก และขาด พื้นฐานความรู้ทางการเมือง ส่วนความสามารถในการประเมินทางการเมือง ประชาชน ยังขาดความรู้พื้นฐานทางการเมืองค่อนข้างมาก²⁰

ในการศึกษาของ พิเชษฐ ลิขณรังษี เรื่อง "แรงจูงใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนไทย : ศึกษากรณีผู้นำชุมชนในเขตอำเภอบางเลน จังหวัด นครปฐม" วัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำ ชุมชนว่ามีอะไรบ้าง แรงจูงใจแต่ละชนิดกระตุ้นหรือเร้าให้ผู้นำชุมชนเข้ามีส่วนร่วมใน กิจกรรมทางการเมืองมากน้อยอย่างไร ผู้ที่ใช้เป็นประชากรศึกษา คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาจังหวัด ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนต้องการดำรงตำแหน่งปัจจุบัน เพราะ หวังได้รับการยอมรับจากราษฎรและทางราชการ ต้องการชื่อเสียง เกียรติยศ แม้ว่าจะได้ รับค่าตอบแทนน้อย แต่ต้องการสร้างความเจริญให้ท้องถิ่น ผู้นำชุมชนเหล่านี้มีอำนาจหน้าที่ ที่ทางราชการคือเป็นตัวแทนทางราชการในการปกครองในตำบล หมู่บ้าน และเป็นอำนาจ ที่มีผลมาจากการดำรงตำแหน่งดังกล่าว เป็นอำนาจทางอ้อมคือราษฎรยำเกรง และ

²⁰ จักรพันธ์ วงษ์บูรณาวิทย์, ความรู้ความเข้าใจในทางการเมืองของ ประชาชนในภาคเหนือ (เชียงใหม่ : ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่), 2531.

ราชการเกรงใจ และทางราชการก็ให้เกียรติด้วย นอกจากนี้ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในท้องถิ่น กลุ่มเหล่านี้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ทางการเมืองโดยตรง แต่เป็นกลุ่มที่พบเห็นโดยทั่วไป และจะมีการพบปะร่วมกิจกรรมในหมู่สมาชิก โดยสรุปผู้นำชุมชนมีบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะการเข้าดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาจังหวัด ด้วยหวังให้ท้องถิ่นเจริญก้าวหน้า ผู้นำชุมชนจึงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของราษฎรพอสมควร เช่น เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้มีสิทธิออกเสียงในหมู่บ้าน ตำบล ไม่รู้จักผู้สมัคร ก็มักจะถามความเห็นผู้นำชุมชนว่าควรเลือกใครดี เป็นต้น²¹

เกี่ยวกับการศึกษา เรื่องผู้นำกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชน ขึ้น

เกรียงไกร จงเจริญ ได้ทำการศึกษาไว้ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาว่าผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนในชุมชน และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลในชุมชนอย่างไร รวมทั้งการชักจูง โน้มน้าวให้ประชาชนไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งมากน้อยเพียงใด ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนในชุมชน และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลในชุมชน โดยที่ผู้นำชุมชนเป็นบุคคลที่ชุมชนให้ความเชื่อถือ และมอบความไว้วางใจให้เป็นตัวแทนของชุมชนในการพัฒนาชุมชนเพื่อส่วนรวม รวมทั้งได้เป็นผู้มีส่วนในการชักจูง โน้มน้าวให้บุคคลในชุมชนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนเองเห็นว่าเหมาะสมอีกด้วย ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการยอมรับในตัวผู้นำ และการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะรวมอยู่ที่ผู้นำชุมชนเป็นสำคัญ²²

²¹ นิเชษฐ ลิขณรังษี, แรงจูงใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนไทย : ศึกษากรณีผู้นำชุมชนในเขต อ.บางเลน จ.นครปฐม วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

²² เกรียงไกร จงเจริญ, ผู้นำกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

ขณะเดียวกัน ชจร ศรีสกล กัศศึกษา กระบวนการเลือกสรร กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาองค์ประกอบสำคัญที่ประชาชนใช้เป็นมาตรฐานหรือเกณฑ์ในการ ลินทนาและคัดเลือกกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน โดยมีสมมติฐานว่า กำหนดผู้ใหญ่บ้านสมัยใหม่ได้รับการ เลือกสรรเข้าสู่ตำแหน่ง โดยปัจจัยทางด้านความสำเร็จมากกว่าปัจจัยทางด้านคุณลักษณะ ทางเครือญาติ ผลการศึกษพบว่า ประชาชนได้เปลี่ยนแปลงทัศนคติจากเดิม ที่ยอมรับปัจจัย ทางด้านคุณลักษณะทางชาติตระกูลหรือเครือญาติ หันมาเลือกโดยใช้ปัจจัยทางด้านความ สำเร็จเป็นหลัก อย่างไรก็ตามองค์ประกอบของปัจจัยทางด้านคุณลักษณะทางเครือญาติ คือ อิทธิพลทางเครือญาติก็ยังมีผลอยู่บ้างปะปนกับปัจจัยทางด้านความสำเร็จ เช่น การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ ฯลฯ มากขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการเลือกสรร กำหนด ผู้ใหญ่บ้านของไทยขึ้น²³

มานิจ เหมจินดา ได้ศึกษาเรื่อง พัฒนาการด้านอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ของผู้ว่าราชการจังหวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาถึงระบบการปกครองไทย และความ เป็นมาของผู้ว่าราชการจังหวัด รวมทั้งสถานภาพ บทบาท อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ตามกฎหมายตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ผลการศึกษพบว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นตำแหน่งที่มี ความสำคัญในการบริหารราชการไทย มีอำนาจหน้าที่และสถานภาพแตกต่างกันตามยุคสมัย ถือเป็นภาระแบ่งอำนาจการปกครองจากราชการส่วนกลาง ในการบริหารราชการของ ผู้ว่าราชการจังหวัด มักจะพบปัญหาและอุปสรรคต่อการใช้อำนาจหน้าที่หลายประการ คือ เอกภาพในการบังคับบัญชา ขาดอำนาจที่เหมาะสมที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงาน ของรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ในจังหวัด ไม่มีอำนาจที่แท้จริงในการสั่งการให้ข้าราชการในจังหวัด ปฏิบัติงาน ให้ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับของกระทรวง ทบวง กรม มติของคณะ รัฐมนตรี หรือการสั่งการของนายกรัฐมนตรี ด้านบทบาทในการประสานงานกับพบว่า ยังไม่มี

²³ ชจร ศรีสกล, กระบวนการเลือกสรร กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน วิทยานิพนธ์ รัชศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

ประสิทธิภาพเท่าที่ควร เขาเสนอแนะไว้ว่า ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสามารถบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลบนพื้นฐานของหลักเอกภาพในการบังคับบัญชา และหลักการกระจายอำนาจการปกครอง²⁴

ด้านบทบาทของผู้นำท้องถิ่น ยุติศักดิ์ เอกสาร ได้ศึกษา เรื่อง ผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่น : การศึกษาเฉพาะกรณีเกี่ยวกับบทบาทและอำนาจทางการเมืองของผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภออำนาจเจริญจังหวัดอุบลราชธานี ในช่วงปี พ.ศ. 2521-2522 ผลการศึกษาพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทและอำนาจทางการเมืองกับประสบการณ์และการอุทิศทางการเมือง และความสามารถในการติดต่อกับบุคคล และสถาบันที่มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจและการเมืองภายนอกหมู่บ้าน จากการทดสอบสมมติฐานปรากฏว่า ผู้ใหญ่บ้านที่มีอายุการดำรงตำแหน่งระยะสั้น ไม่จำเป็นที่จะมีบทบาททางการเมืองต่ำเสมอไป ผู้นำทางเศรษฐกิจมีส่วนช่วยสร้างคະแนนนิยมและเพิ่มพูนอำนาจทางการเมืองได้มาก ระยะเวลาของการเข้าอยู่ในตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านมีผลต่อบทบาททางการเมืองไม่น้อย ส่วนอายุตัวผู้ใหญ่บ้าน มีผลต่่ออำนาจทางการเมืองมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของระบบอาวุโส ซึ่งปรากฏอยู่ทั่ว ๆ ไปในสังคมไทย สำหรับแนวความคิดทั่วไปเกี่ยวกับการเมืองระดับหมู่บ้านนั้นสะท้อนให้เห็นว่าผู้ใหญ่บ้านยังคงเป็นตัวกลางที่ดีระหว่างประชาชนกับรัฐบาล เป็นผู้รับภาระแทนประชาชนได้ แต่ก็ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในตนเองไม่ตื่นตัวทางการเมืองเท่าที่ควร²⁵

²⁴ มานิจ เหมจินดา, พัฒนาการด้านอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของผู้ว่าราชการจังหวัด วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2536.

²⁵ ยุติศักดิ์ เอกสาร, ผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่น : การศึกษาเฉพาะกรณีเกี่ยวกับบทบาทและอำนาจทางการเมืองของผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภออำนาจเจริญจังหวัดอุบลราชธานี ในช่วงปี พ.ศ. 2521-2522 วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

ขณะเดียวกัน ปกรณ์ สุวีรรณ ก็ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การหน้าที่ของกำนัน

ผู้ใหญ่บ้าน ในความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองระดับชาติและท้องถิ่นกับประชาชน ผลการศึกษพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มี "การหน้าที่" เป็นผู้เชื่อมผลประโยชน์ระหว่างนักการเมืองระดับชาติและท้องถิ่นกับประชาชน ลักษณะความสัมพันธ์จะเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในรูปแบบ "ผู้อุปถัมภ์-ลูกน้อง" โดยนักการเมืองจะให้ความช่วยเหลือแก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการพัฒนาท้องถิ่น ในขณะที่กำนันและผู้ใหญ่บ้าน จะช่วยสร้างความนิยมแก่นักการเมืองที่ช่วยเหลือท้องถิ่นของตน ย่อมส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน กล่าวคือ ทำให้ประชาชนขาดความสนใจตรวจสอบการทำงานของนักการเมือง ทำให้ขาดความเข้าใจในบทบาทที่ของนักการเมือง และขาดจิตสำนึกในการลงคะแนนเสียง เลือกตั้ง²⁶

ในการศึกษาสังคมและวัฒนธรรมลานนาไทย ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พิมพ์แจกเมื่อปี พ.ศ. 2513 ฉบับรวมผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ในภาคเหนือของประเทศไทย ได้ศึกษาถึงวัฒนธรรมทางการเมืองของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า พื้นฐานทางการเมืองจังหวัดเชียงใหม่ นั้น ตั้งอยู่ในดินแดนอันเต็มไปด้วยภูเขาของภาคเหนือ ศูนย์กลางของเชียงใหม่ก็คือ เมืองเชียงใหม่ ซึ่งสมัยหนึ่งเคยเป็นนครหลวงและเมืองเอกอันเป็นอิสระของแคว้นลานนาไทย นับเป็นเวลาหลายศตวรรษที่ลานนาไทย ได้มีอำนาจปกครองเหนือดินแดนบางส่วนของประเทศไทย และบางส่วนของประเทศลาวในปัจจุบัน ความสนใจ

²⁶ ปกรณ์ สุวีรรณ, การหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองระดับชาติและท้องถิ่นกับประชาชน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2536.

ของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ ต่อระบบการเมืองนั้น ยังมีลักษณะที่มองเห็นได้ไม่ชัดเจน แต่ก็มีแนวโน้มที่จะชี้หรือวัดได้ จากการศึกษาแบบแผนทางพฤติกรรมและการสังเกตการณ์ โดยตรงของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใน 3 อำเภอ คือ อำเภอสะเมิง สันกำแพง และแม่แตง พบว่า ความคิดในเรื่องความรักชาติ และแม้แต่ความรักในท้องถิ่นของตนเองยังมองเห็นไม่เด่นชัด เหมือนเมื่อเทียบกับความผูกพันที่ประชาชนเหล่านั้นมีต่อครอบครัวเล็ก ๆ ของตน ต่อญาติ พี่น้อง กล่าวโดยทั่วไปชาวบ้านไทยยังไม่สนใจใฝ่ติดกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อยู่นอกหมู่บ้าน เว้นแต่เหตุการณ์เหล่านั้นจะมีผลเกี่ยวข้องกับชีวิตของตน การที่เศรษฐกิจอยู่ในภาวะที่เล็งตัวได้ และการที่เจ้าหน้าที่ราชการมิได้เข้ามายุ่งเกี่ยวในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจ ที่กระทำเป็นประจำวันนั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านต้องถูกตัดขาดจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งจากทางราชการและสถาบันต่าง ๆ ที่อยู่ไกลสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวเอง อีกปัจจัยหนึ่ง คือชาวบ้านในจังหวัดเชียงใหม่ จะหลีกเลี่ยงการเข้ามีส่วนพัวพันอันเป็นการล่วงตัว และผูกมัดตัวเอง เหตุผลอาจเป็นเพราะ นุศศาสนาเน้นในเรื่องต่างคนต่างอยู่เป็นอิสระต่อกัน มากกว่าจะเป็นไปในรูปของการมีส่วนร่วมกันดำเนินงานเพื่อการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ชาวเชียงใหม่บ่อยมากที่คิดว่าตนเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกลุ่มหรือสถาบันใด ๆ ในการผนึกกำลังตั้งข้อเรียกร้องทำให้ขาดการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางราชการ และสร้างความยากลำบากให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ²⁷

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

²⁷ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, สังคมและวัฒนธรรมล้านนาไทย ฉบับรวมผลงาน

ในการสำรวจประชามติของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ ที่ผ่านมานั้น วรพล พรหมกบุตร ได้ศึกษาการสำรวจประชามติเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด (มติชน โพล) ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการทำงานของผู้ว่าราชการจากการแต่งตั้งของกระทรวงมหาดไทย ประชาชนพอใจการทำงานมีจำนวนน้อยกว่าที่มีความเห็นในทางไม่พอใจ ที่จังหวัดเชียงใหม่ มีผู้ตอบว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดปฏิบัติหน้าที่สนองความต้องการของประชาชนได้ดีมากเพียงร้อยละ 4.3 ส่วนตอบสนองได้เพียงเล็กน้อยถึงร้อยละ 29.7 และตอบสนองพอสมควรร้อยละ 41.5 ส่วนการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดจะก่อให้เกิดผลดีมากกว่าผลเสียมากถึงร้อยละ 57.0 ในขณะที่เพียงร้อยละ 16.5 เท่านั้นที่เชื่อว่าจะเกิดผลเสียมากกว่าผลดีส่วนประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ร้อยละ 55.9 เห็นด้วยกับการเลือกตั้งผู้ว่าฯ ไม่เห็นด้วยร้อยละ 22.2 และตัดสินใจไม่ได้ร้อยละ 21.9 สำหรับบทบาทของ "ผู้มีอิทธิพล" ในท้องถิ่นนั้นพบว่า ประชาชนมากกว่าครึ่งหนึ่งของประเทศ คือร้อยละ 55.6 เชื่อว่าผู้มีอิทธิพลในจังหวัดของตนสามารถแทรกแซงการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด แต่อาจจะไม่ได้ผลตามที่ต้องการ ส่วนอุปสรรคของการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด พบว่า ข้าราชการกระทรวงมหาดไทย คือ อุปสรรคสำคัญที่สุดที่ต่อต้านการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด หากจะสรุปบนพื้นฐานการยืนยันของข้อมูลที่สำรวจ สาธารณชนส่วนใหญ่ในประเทศจะสนับสนุนขานรับตอบสนองและพร้อมที่จะสนับสนุน ให้เป็นจริง ในการปฏิบัติและการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น คือ จัดให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดโดยตรงจากประชาชน²⁸

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

²⁸ วรพล พรหมกบุตร, "มติชน โพล เลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด :

รายงานผล สรุปรวม," มติชนรายวัน 4 เมษายน 2537.